

Emakume etorkina eta genero-indarkeria EAeko testuinguruan: arrisku-faktoreak eta babes soziala

Ainhoa Irazu Ibáñez*, Maitane Arnoso Martínez**, Mikel Mazkieran López de Goikoetxea*** eta Ainara Arnoso Martínez****

*Gizarte eta Komunikazio Zientzietan lizentziatua eta Berdintasun masterra; **Politika eta Administrazio Zientzietan doktorea, MUGAK-SOS Arrazakeria; ***Zuzenbidean lizentziatua, MUGAK-SOS Arrazakeria; ****Psikologian doktorea, EHU

Indarkeria matxistari buruzko estatistiketan andre etorkinek duten gehiegizko presentziak, gutxituz doan dinamika izatetik urrun, goraka doan jarrera dirudi EAEn. 2009an, antropologia, soziologia eta psikologiaren arlotik zuzendutako ikerketa egin genuen. 20 elkarrizketa egin genituen bortizkeriaren biktimekin eta esparru horretan lanean diharduten profesionalekin, emakume horiek oldartzaileen ikusmiraren erdi-erdian jartzen dituzten arrisku-faktore estrukturalak azalertzeko xedez. Baita baliabide soziosanitario, juridiko eta polizialetan kolektibo horretan izandako jarduera ebaluatzeko ere. Emaitzetatik hauxe ondorioztatu dugu: andreen egoera administratiboak (bereziki bikotekidearenganako mendekotasuna eta irregulartasun-egoera), sare sozial eskasak eta lanean txertatzeko eta gizarteratzerako aurkitzen dituzten gorabeherek (batez ere etxebizitzarekin eta oinarritzko prestazio sozialak eskuratzearrekin lotutakoak) zaildu egiten diete indarkeria-katetik ateratzea.

GAKO-HITZAK: Andre etorkina · Genero-indarkeria · Hauskortasuna · Babes soziala.

Immigrant woman and gender violence in Basque Country: factors of vulnerability and social protection

In 2009, as part of a research with the approach from anthropology, sociology and psychology sciences, more than 20 interviews were done to gender violence victims immigrant women and to professionals working in the field, with the aim of giving visibility to the structural factors that make immigrant women especially vulnerable to the male chauvinism and evaluating the functioning of how do work the social, sanitary, legal and police resources in their intervention with this group. From the results of the research, it was identified that, the administrative situation of immigrant women, especially of those whose administrative status depends on their husbands and of those who are in an irregular situation, the precariousness of these women's social networks women, their difficulties for social integration, insertion in the labour market, access to housing and basic social benefits, seem to be factors that impede these women from extricating themselves from cycles of violence cycles.

KEY WORDS: Immigrant woman · Gender violence · Vulnerability · Social protection.

Jasotze-data: 2011-03-08. Onartze-data: 2011-07-14.

1. Sarrera

Migrazioek genero-harremanetan izandako eraginari buruzko ikerketak ugaritu egin dira azken urteetan (D' Aubeterre, 2000; Morakvasic, 2007; Szasz, 1999). Horietan jasotakoaren arabera, migrazio-prozesuek ondorio positiboak eta negatiboak izan ditzakete andreengan. Lehendabiziko ikerketek, behin harrera-herrialdeetan finkatuta, emakumeek lortutako onurak nabarmendu ohi zituzten. Lan-eskarmentuak eta etxetik kanpo egindako lanak haien egoera hobetzen zutela zioten ikertzaileek; izan ere, horri esker, baliabide ekonomikoen kontrol handiagoa zuten, alegia, euren bizitzaren kontrol handiagoa.

Nolanahi ere, migrazio-prozesuak genero-harremanekiko eta nortasunekiko izandako eraginari buruz ez da ika-mikarik falta izan. Andreak etxeko hornitzaile nagusiaren rola hartzeak ekar ditzakeen jabetze-ondorioek ez dute derrigor jatorri eta harrera familia eta komunitateen rolen eta ideologiaren aldaketa sakona ekaritzen. Ildo horretatik, Klevens-ek (2007) dioenez, tratu txarrak familiako roletan aldaketa gertatzen denean gauzatu daitezke. Zentzu horretan, zenbait ikerketaren arabera, bikotekideak baino diru-sarrera handiagoak dituzten andre atzerritarrek tratu txarrak pairatzeko aukera handiagoa dute (Perilla, Bareman eta Norris, 1994).

Genero-indarkeria inguru soziokultural jakin batzuei lotutako fenomenoak ez den arren, immigrazioan tradizio handiagoa duten herrialdeetako estatistiken arabera, halako bortizkeria areagotu egiten da zenbait gutxiengo etnikotan (Crowell eta Burgess, 1996; Gondolf, 2002, 2005; Straus, Gelles eta Steinmetz, 1981) eta atzerritarren talde jakin batzuetan (Dutton, Orloff eta Hass, 2000; Raj eta Silverman, 2002; Song, 1996).

Duela hamarkada batzuk onartu zen nazioartean emakume etorkinen hauskortasuna genero-bortizkeriaren aurrean, eta zentzu horretan, azken urteetan politika migratorio guztietan genero-ikuspegia integratzeko beharra mahaigaineratu da. Dagoeneko 2007an, Amnistia Internacional-ek plazaratutako txostenak azaleratu zuen Espainian bizi diren emakume etorkinek bertakoek baino arrisku handiagoa dutela genero-indarkeria jasateko, eta euren bikotekide edo bikotekide ohiek hiltzeko. Gauzak horrela, halako egoeretan hildako emakumeen batez bestekoa askoz ere handiagoa da andre etorkinen kasuan.

EAEn, 2009an, eguneko 11 salaketa jarri ziren emakumeen aurkako bortizkeriarengatik, eta lege-urratze arruntena lesioa izan zen (% 68,6), askatasunaren eta segurtasun moralaren aurkako delituen aurretik. Eguneko, bost babes-agindu eskatu ohi ziren, eta horietatik % 66,2 abiatu ziren. Babes-neurria eskatutako andreen % 72,8 bertakoak ziren, eta % 24 atzerritarrak. Azken datu horrek gogoeta merezi du; izan ere, etorkinen batez bestekoa populazio guztiaren % 5,4 baino ez da. Beste hainbeste gertatzen da hildakoen datuekin; 2002tik 2009ra, 22 andre hil ziren, tratu txarren ondorioz, EAEn, eta haietatik % 31,8 atzerritarrak ziren (*Genero Indarkeria EAEn, 2009ko txostena*).

Jakin badakigu, bikoteetan gertatzen den emakumeen aurkako indarkeria sorburu askotariko fenomenoak dela. Horregatik, egun, hau azaltzeko dauden eredu multikausaletan (Heise, 1998; Heise eta García-Moreno, 2003), ezbairik gabe, aldagai ezberdinak presente egongo dira (norbanakoak, soziofamiliarak, egoerari

lotutakoak, soziokulturalak, eta abar). Dena den, talde horren gehiegizko presentzia estatistikoa argitzeko orduan, auzia etnifikatzeko joera dago, eta kultur arrazoiei egozten zaie oldarkeria, beste egitura sozial batzuetako aldagaiak kontuan hartu gabe.

NBEko zenbait erakunde espezializatuk Latinoamerikan eta Kariben egindako txosten batek agerian utzi ditu Bolivia, Kolonia, Mexiko edo Perun emakumeek jasandako bortizkeria batez besteko handiak (Montaño, 2007). Mendekotasun-maila eta etxean gertatzen den baztertze-maila ere ez dira txikiak afrikar emakumeen kasuan. Nolanahi ere, bi kontinente horietako andreak aitortzen dute badela gauza komunik euren gizarteen artean: sexuen arteko harremana ez da berdintasunezkoa, ez soilik praktikan, baita sozialki sexu bakoitzari emandako rolen kontzeptuan ere. Alda daitekeena da emakume horiek euren jatorriaren arabera aurre egin behar duten kultur talka (Smith eta Bond, 1993); izan ere, horrek ezarri ohi ditu sorterrian garatutako harremanen mota eta herrialde hartzailearen genero-harremanak interpretatzeko parametroak (Gregorio eta Ramirez, 2000). Zentzu horretan, pentsa dezakegu kultur talka areagotu egiten dela andre afrikarrekin latinoamerikanoekin baino gehiago, afrikarrek hizkuntzaren oztopoa aurkitu ohi baitute. Antzeko zerbait pentsa daiteke Magrebeko andreen inguruan ere ekialdeko gizartera heldutakoan, alegia, beraiek aurkituko dutela oztopo handiena beste tokietatik etorritako andreekin alderatuz gero (Soriano eta Santos, 2002). Etxeko lanen bidezko banaketa (Basabe, Zlobina, eta Páez, 2004), familiaren balioa (Soriano eta Santos, 2002) eta emakumeek aisia gozatzeko duten aukera dira azpimarratutako aldaketa handienak (Basabe eta lag., 2004). Almerian egindako ikerketa batek hiru taldetan sailkatzen ditu andre horiek: tradizioa, oreka eta urratzea, betiere migrazioaren bitartez emakumeak emandako erantzuna oinarri hartuta, eta euren jaioterrian gizonen, ohituren, lege erlijioso eta zibilen menpe egon direla ahortzi gabe (Iglesias de Ussel, 2003, Federación de Mujeres Progresistas, 2007). Gauza jakina da emakume etorkinen sozializazio-prozesu bereziaren eraginez euren migrazio-proiektua, euren bizialdia eta integratzea Espainian diferentea izan daitezkeela.

Zenbait ikerketak bortizkeria-mailari eta horren baimentzeari erreparatu diete, herrialdeen eta kulturen arabera (Nayak, Byrne, Martin eta Abraham, 2003). Baina, kasu askotan, auziaren irakurketa murrizta egin ohi da; esaten denez, bortizkeriaren sorburua kultur faktoreetan datza, edo are gehiago kulturen bertan. Kultura hori osotasun homogenezat jo ohi da, aldatzen ez den errealitatez, ezaugarri zehatz batzuk dituen eta «gure kulturaz» ezberdintzen dena. Ikuspegi horretatik abiatuta, «arriko unibertsalaren» planteamendua etniaren edo etorkin-estatusaren aldagaiei erreparatu dieten eredu eta esku-hartzeekin ordezkatzeko joera nagusitzen ari da gero eta gehiago (Medina, 2002; Moore, 1997).

Gainera, egile batzuen aburuz (Rubio, 2004), generoan oinarri duen andreen aurkako oldarkeria kulturaz gairikoa da, munduko toki guztietan gertatzen da, eta ez du mugarik, herrialdeak, erlijioak, legeak eta kulturak zeharkatzen baititu.

Kultur berezitasunei erreparatu, genero-indarkeriaren agerpen ororen azpian dagoen arazoaren mamitik aldentzen gara: patriarkatuaren unibertsaltasuna, generoaren giza eraikuntza berezia eta, botere-pribilegioak kontrolatu, berrindatu eta

zaintzeko tresnak. Ezberdintasunak emakumeen bilakaeraren hiru elementutan aurki ditzakegu, gehienbat: bortizkeriazko portaeretan, jokaera horien pertzepzioan eta horiek legitimatzen dituzten diskurtsoetan. Azken horiek aldatu egin daitezke tokiaren, momentu historikoaren, sinesmenen edo legeen arabera, baina mendekotasunaren logikan egon ohi dira beti.

*“Ya no me pegas, ya no me quieres” esan ohi dute Mexikon.
“Los hombres aquí en España son más machos, porque aquí las matan”.
Ekuadorreko gizonezko etorkina.*

*“Sin ti no soy nada”. Espainia estatuko kanta (Amaral).
“El hombre que no tiene control sobre su mujer no es hombre-hombre” esan ohi dute Marokon.*

“Las mujeres son como las gallinas, hay que cortarles el pico para que no se coman el huevo” esan ohi da Perun.

“Las mujeres ahora no aguntan lo que aguantábamos nosotras... entonces pasa eso”. “Por qué no te buscas una rusa que son muy buenas y muy cariñosas, porque lo malo de las nuestras es que cuando empiezan a exigir no paran” esan ohi dute Espainiako amonek.

Bortizkeria matxistaren adierazpenak. Iturria: Rubio, 2004

Emakumeen aurkako indarkeria estu lotuta dago sexuen arteko botere-harremanen desorekarekin, eta horren adierazpen zentzugabeena da. Desoreka zenbait esparrutan ageri da: sozial, ekonomiko, erlijioso eta politikoan. Era berean, garrantzizkoa da azpimarratzea arazoaren sorburua soziala, estrukturala eta dimentsio askotarikoa dela. Izan ere, emakumeen aurkako bortizkeria ezin daiteke ulertu era isolatuan, sistema patriarkalaren ondorio maltzurren beste adierazpen bat baita. Zentzu horretan, genero-bortizkeria, botere-tresna den aldetik, ezin daiteke isolatu ezarritako beste sistemetatik. Hala, etnia edo klase soziala bezalako aldagaiak ikertzea funtsezkoa da (Federación de Mujeres Progresistas, 2007).

Horrela, iradokitzen da bortizkeriaren agerpenean eta onarpenean dauden aldeak kulturetan barrena balio patriarkaleei emandako balio-maila ezberdinen ondorio direla (Bhanot eta Senn, 2007; Bui eta Morash, 1999). Zentzu horretan, ikertzaile batzuek aipatzen dutenez (Klevens, 2007), tratu txarrak egitura sozialaren zenbait faktore eta giza talde bakoitzak gure gizartean duen testuingurua aintzat hartuta ulertu behar dira.

Horren haritik, gure herrialdean etorkinen artean jazotzen den oldarkeriaren batez bestekoetan eragina izan lezakete zenbait faktorek, hala nola migrazio-eskarmentuak, akulturizazioak, heziketa formalik ezak eta gabezia sozioekonomikoak (Gracia, Herrero, Lilaeta Fuente, 2009). Migrazio-tradizio handiagoa duten herrialdeetan egindako ikerketek baieztatu dute (Caetano, Cunradi, Clark eta Schafer, 2000; Sorenson eta Telles, 1991) bortizkeria-mailek zerikusia dutela harrera-herrialdean egindako egonaldiarekin eta etorkinek jasaten duten akulturizazio-prozesuarekin. Ildo horretatik, funtsezkoa da, aldagai horien ondorioak etorkin izateagatik sortutakoetatik bereiztea.

Hala, ikerketa askoren arabera, gutxiengo etnikoen edo etorkin-taldeen indarkeria-indizeen arteko aldeak gutxitu egiten dira, edo desagertzeko bidea hartu ohi dute, zenbait faktore kontrolatzen direnean, hala nola diru-sarrerak, heziketa-maila, adina, alkohol-kontsumoa, oldarkortasuna eta familia-biografia (Kantor, Jasinski eta Aldorondo, 1994; Malley-Morrison eta Hines, 2007; Moracco, Hilton, Hodges eta Frasier, 2005; Straus eta Smith, 1995; West, 2005).

Jaioterria uzten duen pertsonak deserrotze sakona bizi du. Arrotza zaion herrialde batean dago, bertako ohiturek eta kulturak ez dute zerikusirik berak ezagututakoekin, kasu askotan familiarik gabe dago —seme-alabarik gabe—, eta gehienetan, bere itxarobideek huts egin ohi dute. Egoera horretan, arazoizkoa dirudi pentsatzeak andre etorkinek, andre izateagatik, aparteko gehiegikeriak sufritzeko aukera handiagoa dutela, bortizkeria fisiko eta psikikoa, eta Comision Interamericana de Derechos Humanos (2000) delakoaren txostenak jasotzen duen bezala, beren diru-sarreraren desjabetzea. Arazoa areagotu egiten da irregulartasun-egoeran dauden andreen kasuan; izan ere, bikotekidea salatzeak zama emozional eta dramatiko handia gehituko lieke euren biziei, eta salatzea askatasuna lortzeko bidea dela ikusi beharrean, aparteko zailtasuna dela ulertuko lukete.

Estatuan, Genero Indarkeriaren aurkako Legea (Ley Integral contra la Violencia de Genero delakoa) andre atzerritarren aparteko hauskortasuna aitortu zuen lehen araua izan zen. Lege horrek emakume atzerritarrei biktimentzat abian jarritako baliabideen eskuratzea bermatzeko konpromisoa hartu zuen, bertako emakumeekin berdintasun-egoeran. Nolanahi ere, 2007an, *Más riesgos y menos protección: mujeres inmigrantes en España frente a la violencia de género* Amnistia Internacional-ek egindako txostenak salatu zituen andre horiek baliabide espezializatuak eta justizia eskuratzeko aurkitu ohi zituzten oztopoak.

Faktore horiek guztiak aintzat hartuta, sortu da ikerketa hau. Gure helburu nagusia oldarkeria matxistaren aurrean atzerriko andreak bertakoak baino hauskorragoak bilakatzen dituzten egitura-faktoreak atzeman eta azaleratzea da. Baita EAEko gizarte-babeserako baliabideen funtzionamendua eta horiek emakume horien artatzean izandako esku-hartzea ebaluatzea ere.

2. Metodologia

Biktima atzerritarren giza errealitatean eragiten duten faktoreen konplexutasuna kontuan hartuta, metodologia kualitatiboa erabiltzearen erabakia hartu dugu. Horrez gain, iturri juridikoak¹ aztertu ditugu, indarkeria matxistaren biktimek dituzten eskubideak identifikatzeko, bai orokorrak eta bai emakume etorkinen eskubide espezifikoak. Gure asmoa etorkinei ahotsa ematea izan da, baita indarkeriarekin zuzenean lotura duten agente sozialen ikuspegia azaleratzea ere. Informazioa landa-lan baten bitartez eta elkarrizketaren teknika erabiliz jaso dugu.

1. 1/2004 eta 2/2009 Lege Organikoak; otsailaren 18ko 4/2005 Legea; abenduaren 2ko 1452/2005 Errege Dekretua; otsailaren 25eko 205/2005 Errege Dekretua; arazoaren 22ko TAS/3698/2006; 2010eko martxoaren 3ko Barne Sailburuaren Agindua; maiatzaren 23ko 739/1997 Dekretua; Etxebizitzako eta Gizarte Gaietako Sailburuaren 2006ko urriaren 4ko Agindua; 14/2005, Atzerritartasun Legea eta apirilaren 20ko 557/2011 Errege Dekretua.

Guztira, 20 elkarrizketa egin ditugu. Horietatik zazpi, biktima etorkinak dira: guztiak araudiak aurreikusitako harrera- eta babes-mekanismoetatik igaro dira. Emakume horietatik bi latinoamerikarrak dira (bat Boliviakoa eta bestea Hondurasekoa), hiru afrikarrak (bi Marokokoak eta bat Malikoa) eta bi europarrak (bat Alemaniakoa eta bestea Errumaniakoa). Guztiak 18 eta 40 urte bitartean zituzten. Bik salbu, gainerakoek seme-alabak zituzten. Gainera, egoera administratiboari dagokionez, lauk bakar-bakarrik ekin zioten migratzeari (haietatik bi legezko egoera administratiboan eta bi egoera irregularrean) eta hiru berrelkartze-prozesuaren bidez heldu ziren hona.

Zuzendutako elkarrizketak izan dira baina bi gai nagusiri erreparatuz: arrisku-faktoreei eta gizarte-babesari. Elkarrizketak 2009ko urrutik abendura bitartean egin ditugu, eta ez dugu galde-sorta itxia erabili, nahiz eta garrantzizko gaiei lotutako gida eduki. Emakume bakoitzaren biografia eta babeserako baliabideetan egindako ibilbideaz gain, honako faktore eta aldagaiak aztertu ditugu: genero-rol eta estereotipoen sustraitzea jatorrizko herrialdeetan, oldarkeriaren pertzepzioa, horren gaitzeppen sozial eta instituzionala jatorrizko herrialdeetan, egoeratik ateratzeko oztupoak, harrera-herrialdeetako legediaren ezagutza eta salatzea.

Elkarrizketak andreak ondo iritzitako lekuetan egin ditugu; leku erosoak ziren eta intimitatea babestu zen. Bestalde, gure galdeketerako pertsonak aurkitzeko hiru tokitara jo dugu: erakundeen larrialdi-zerbitzuetara eta genero-indarkerian espezializatutako abokatuen eta psikologoaren zerbitzuetara. Biktimekin izandako lehen kontaktuan, elkarrizketatzaileak bere burua aurkeztu eta lanaren nondik norakoen berri ematen zion emakume bakoitzari. Ondoren, borondatezko parte-hartzea eskatu ohi zitzairen. Anonimotasuna, pribatutasuna eta konfidentzialtasuna ziurtatu zaizkie, eta jakina, galderen bati uko egiteko eskubidea. Ez diegu elkarrizketa egiteko idatzizko baimena eskatu, formatu horrek gaizki-ulertuak sortu eta elkarrizketa aurkezpenean azaldutakoaz ez beste helburuetarako erabil zitekeela pentsarazi diezaiekeelakoan.

Gainerako solaskideak (n=13) bortizkeriarekin lotutako alorretako profesionalak dira. Zentzu horretan, zenbait erakunde publikotara jo dugu: Espainiar estatuko Genero-indarkeriako Ordezkaritzara eta EAEko udal-administrazioetako zerbitzuetara, hain zuzen ere. Lan-esparruei dagokienez, elkarrizketatutako lau lagun alor soziosanitarioan ari dira, hiru judizialean eta beste hainbat polizialean. Era berean, kolektibo honekin lanean diharduen hirugarren arloko beste hiru agenterekin aritu gara solasean. Elkarrizketatutako lagun gehienak (n=10) emakumeak dira. Hiru gizonezko basterik ez dugu elkarrizketatu, osasun-ikuskatzaile bat eta bi polizia-agente. Elkarrizketetan jasotakoaren arabera, gizarte-laguntzaileak, larrialdiko zerbitzukoak, abokatuak, eta poliziak berek esaten zuten arlo polizialean emakume gutxi batzuk basterik ez daudela horretan eta askotan horiek ez dutela biktimekin zuzenean tratatzen, baizik eta kasuen segimenduan aritzen direla. Emakumezkoen artean, guztiek formakuntza dute Berdintasunean eta Genero-indarkeriaren inguruan, txertatuta dute genero-ikuspegia eta jarrera kritiko feminista jorratzen dute. Gizonezkoei dagokienez, soilik Osakidetzako ikuskatzaileak betetzen ditu aurreko baldintzak.

Zentzu horretan, lagin «emergentea» egin da; hots, lanak aurrera egiten zuen heinean, giza agenteen mapan garrantzizkoak iruditzen zitzaizkigunak aukeratuz. Saturazioaren irizpideak ezarri du laginaren tamaina; hau da, elkarrizketa berriek ez zutela informazio-ekarpen berririk egiten eta diskurtsoak errepikakorrek zirela ikusitakoan.

Genero-indarkeriaren inguruan lan egiten duten agenteei egindako elkarrizketan batetik, agenteek biktimak laguntzeko egindako ibilbideari, horretan atzeman daitezkeen hutsuneei eta arloen arteko koordinazioari erreparatu diegu. Bestetik, kaltetuen egoera psikosoziala ikertzea izan da gure helburuetako bat.

Jasotako informazioaren analisia ikerketa-taldeak adostutako kategoria-sistemaren bidez egin da. Edukien analisisen bidez eginiko irudien azterketak bideratzen gaitu kategoria desberdinak egitera non aldagai psikosozialak barne hartzen dituen eta, garrantziaren arabera, literaturak jasotzen dituen azpi-ideien terminoetan ordenatu ditzakegun. Kategorizazio-sistema hiru epai «itsu» eta independenteren bidez burutu zen. Aurkitutako epaile arteko kointzidentzia-mailak (Kappa Indizea 0,60-0,80) nahiz eta altuegiak ez izan, aurrera jarraitzeko erabakia hartu dugu, fidagarritasun onargarria eskaintzen duen kategorizazio-sistema batekin lan egitea ahalbidetzen baitu.

Lehen kategorizazioa egin ondoren, arrisku-faktore eta babeserako baliabideen inguruko dimentsio teorikoak definitu ziren, non barne hartzen diren zenbait kategoria: arrisku-faktoreei dagokionez, egoera administratiboa; sare sozialen ezaugarriak; mendekotasun ekonomikoa, eta harrera-herrialdeko legediaren eza gutza falta eta informaziorik eza izan ziren aipu nabarmenak. Biktimen babeserako baliabide eta tresnen eza gutza eta ebaluazioari dagozkion dimentsio nagusiak honako arlo hauetan gauzatu ziren: osasun-arloan, biktimaren autonomiarako eta birgizarteratzeko zerbitzu eta baliabide sozialetan, polizia-zerbitzuetan eta genero-indarkeria eta justiziaren eskuratzean.

3. Emaitzak

3.1. Etorkinak hauskorrago indarkeriaren aurrean: arrisku-faktoreak

Indarkeriaren biktimak atzerritarrak zein bertakoak izan daitezkeen arren, azken urteetako datuek agerian utzi dutenez, etorkinek halako portaera bortitzak jasateko aukera handiagoa dute. Adituek diotenez, kanpotar izateagatik, aparteko egoera bizi dute andre horiek, alegia, bizi-baldintza eskasak dituzte, euren ahuldadea areagotzen dutenak. Informazio-iturri batzuen arabera, badira nahastu edo metatu daitezkeen zenbait arrisku-faktore: a) egoera administratiboa; b) sare sozialen ezaugarriak; d) oldartzailearenganako mendekotasun ekonomikoa, eta e) harrera-herrialdeko legediari, oldarkeriari eta kaltetuentzako zerbitzuei buruzko informazio falta.

a) *Egoera administratiboa*

Gurean bizi nahi duen edonork baimen bat behar du estatuan legez bizitzeko. Emakumeek araudiak ezarritako epeetan berritu beharko dute baimena, behin

betikoa izan arte. Jasotako testigantzen arabera, genero-indarkeriaren biktima izateak ez du ondorio berezirik **baimen independentea** duten andreengan; izan ere, administratiboki ez dira erasotzailearen menpekoak, eta beraz, nahiz eta harremana apurtu, horrek ez du eraginik izango kaltetuen estatus administratiboan. Nolanahi ere, arazoak izan ditzakete bizilekuz eta lanaz aldatzeko, txartelak geografia edo lan-jarduera mugak izan ditzakeelako.

Arrisku larriagoa ekarri ohi dute **menpeko egoera administratiboek**, bikotekideari lotutako baimenek kasu, bai Europar Batasuneko senitartekoentzat eta bai berrelkartzeko-prozesuan dauden bestelako atzerritarrentzat. Kasu horietan, harremana etenez gero, biktima direla baieztatu beharko dute juridikoki euren estatus administratiboa araudiak aurreikusitako bideetatik legeztatze aldera. Lortzen ez badute, paperik gabe geratuko dira, irregulartasun-egoeran. Hori guztia dela-eta, askotan biktimizek ez dute bikotekide-erasotzailearekin apurtzen.

Azkenik, **irregulartasun-egoeran** dauden andreen kasuan, hauskortasun bikoitzari (emakumea eta etorkina izatea) beste bat gehitu behar zaio: irregulartasun-egoeran egotea. Babestu beharreko ondare juridikoari dagokionez, horrek kontraesan bat sortzen du; izan ere, biktimaren egoerari lehentasuna emanez gero, segurtasun fisiko eta morala babestuko dira. Aldiz, lehen mailan migrazio-fluxuen kontrol-politika jarritz gero, prozedura zigor-txostena abiatzea litzateke, legez kanpoko egonaldiagatik. Kontraesan hori argi eta garbi islatzen da 14/2005 instrukzioan. Aurrerago hitz egingo dugu horri buruz.

Ahulenak dira. Atxilotu eta kanpora ditzakete. Gainera, genero-indarkeria jasanez gero, biktimizazioa askotarikoa da. Normalean ez dute salaketa jartzen, izan ere, mesfidantza dute poliziarengan. Horrek guztiak bortizkeria-katetik ateratzea oztopatzen die.

(Espainiar estatuko Genero-indarkeriako Ordezkaritza)

Gainera, zenbait kasutan erasotzaileak xantaia egiten dio biktimari salaketa jar ez dezan, eta horretarako, estutzeko estrategiak baliatu ohi ditu, esaterako, seme-alabak erabiltzea.

Gogoan dut senarra salatu nahi zuen andre bat. Bi alaba zituen Bolivian eta bere helburu bakarra lan egitea zen, bere egoera erregulatzeko, eta alabak ekartzeko. Baina senarrak mehatxatu egiten zuen, esanez, salatuz gero, Boliviara bueltatu eta alabak kenduko zizkiola. Horrela, ohi denez, ez dira oldartzailea salatzerantz ausartzen; kanporaketaren eta bikotekidearen erantzunaren beldur izaten dira; gogoan izan, jipoi gehienak, egoera korapilatsuetan jazo ohi direla, esaterako, banantzearen ondoren.

(Genero-indarkeriako abokatua)

b) Sare sozialen ezaugarriak

Migratzeko erabakiarekin lotutako ondorio inplizitu bat jatorriko tokiarekiko sustraigabetzea da, baina batez ere han geratutako lagunenganako sustraigabetzea. Lagun horiek rol esanguratsua joko zezaketen oldarkeriari aurre egiteko orduan, sostengu soziala baliabide garrantzitsua izaten baita arazoak gainditzeko. Nolanahi ere, atzerritarren artean elkartasun-lotura estuak sortzen diren arren, horien

sare soziala bertakoena baino eskasagoa da, eta gainera, askotan sarea murriztu egiten da, erasotzaileak isolatzea erabili ohi duelako kontrol-tresnatzat.

Sarritan, biktimek duten harreman bakarra erasotzailearekin da, eta mendekotasun emozional handia dute horrengan. Migrazio-egitasmoa bikotean hartutako erabakia izaten da, eta emakumeek oztipo korapilatsu gisa bizi dute harremanaren haustura; etxea eta diru-sarrerak lortzeko ibilbidea erromesaldi neketsu bilakatzen da haientzat, eta biktimen zenbait testigantzaren arabera, bidea errazagoa da gainditzen bikotearekin segituz gero, bortizkeriari aurre egin behar izan arren.

Ulises sindromea delakoa, oso ohikoa da andre atzerritarren artean, eta deserrotzearekin zerikusi handia du. Isolatuta bizi dira, senarraren menpeko dira, eta ez dute sare sozialik. Hor, etorkinen harrera-sistemak hobetu beharko liriateke, horiek administrazioaren utalitarismotik urruntzeko. Elkarteei eduki jakin bat eta harrera- eta ordezkatzeko-eginkizuna eman behar zaizkie.

(Osakidetzako ikuskatzailea)

Estaba con depresión, muy mal, y pensaba que si estuviera él conmigo no estaría pasando esto. Y empiezas a olvidar y a recordar todo lo bueno, porque te sientes ahorita, sin salida, sola.

(Mireia, Bolivia)

Hori gutxi balitz, gure solaskideen arabera, sare soziala handiagoa den kasuan, ohikoa da senitartekoak eta lagunak banatzeko erabakiarekin bat ez etortzea. Ondorioz, kontraesanez betetako mezuez inguratuta ikusten du bere burua andreak, erabaki-hartzea zailduz.

d) Mendekotasun ekonomikoa

Mendekotasun emozionalari, morrontza ekonomikoa gehitu ohi zaio. Lan-alarri erreparatuz gero, ikusiko dugu emakume atzerritarrek zailtasun handia dutela lana topatzeko, bertakoek baino zailtasun handiagoa, hain zuzen ere. Horrez gain, lanean ari direnek prestigio gutxiko lanpostuetan dihardute eta prekarietatea bidaide izan ohi dute. Dirudienek, faktore horiek bortizkeria-egoera utzi eta bizi-proiektu berriari ekitea oztopatzen diete. Jasotako testigantzek agerian utzi dute erasotzaileak prekarietate ekonomiko eta afektiboa baliatzen dutela kaltetua mendeaz izateko.

Hala eta guztiz ere, krisia hasi zenetik, egoera irauli egin da. Gero eta gehiago dira gizona langabezian dagoelako hornitzaile gisa emakume bat buru duten familiak. Rol-aldatze horrek, eragina izan dezake gizonen genero-nortasunean, eta euren nortasun maskulinoa gutxietsita ikusita, jarrera bortitza areagotu lezakete, galdutako edo hautsitako estatusa berreskuratze aldera.

e) Harrera-herrialdeko legediaren ezagutza falta eta informaziorik eza

Atzeman ditugun beste arrisku-faktore batzuk, estatuko araudiari buruzko ezjakintasuna eta auziari eta biktimei zuzendutako baliabideei buruzko informaziorik eza dira. Ildo horretatik, aipatu beharra dago, legedia ezagutzen ez duten andre asko bikotekidea espetxeratu eta kanporatzearen beldur izan ohi direla. Hala,

salaketa ez bideratzea erabaki dezakete, gizonaren espetxeratzea edo/eta kalera-
tzea saihesteko.

Me pegaba y me forzaba sexualmente. Yo sabía que aquello estaba mal, pero lo que no sabía es que aquí él podía ir a la cárcel. En mi país eso se hacía muchas veces.

(Fatoumata, Mali)

Hori gutxi balitz, elkarrizketatutako zenbait lagunek adierazi dute talde horri zuzendutako sentsibilizazio- eta prebentzio-kanpainak ez direla eskuratzen errazak emakumeentzat, ez daudelako egokituta horien baldintzetara, hala nola gaztelaniarekiko duten gabeziara edo bizi duten hauskortasun-egoerara.

Informazioa euren hizkuntza-gaitasunera eta euren egoerara egokitu beharko litzateke. Kontua ez da ez dutela prestakuntzarik, muturreko egoeran daudela baizik. Gainera, profil otzana dute, eta euren trebetasun asko garatzeke daude.

(Hirugarren esparruko agentea)

3.2. Biktimen babeserako baliabide eta tresnen ezagutza eta ebaluazioa

Elkarrizketatutako lagun guztiak bat datoz gauza batean; diotenez, Lege Integralak, eta horri lotuta EAEn emandako garapen arauemaileak aurrerapauso handiak ekarri dituzte biktimen babesean eta haienganako interbentzioan. Gaur egun, onartu egiten da etorkinen kolektiboak aparteko zailtasunak dituela arazo horrekiko. Horrez gain, Lege Integrala martxan jarri aurreko eskasiari erantzuna eman nahirik, kaltetu guztientzako baliabide sorta polita abiatu da.

En una ocasión, la Ertzaintza me llevó a un albergue. Yo estaba embarazada y me llevaron a un albergue de indigentes, con gente con problemas de drogas, de alcohol. Estábamos hombres y mujeres, todos en una habitación. Me sentí fatal, fue la peor noche de mi vida. En otra ocasión, dormí en el hospital psiquiátrico, allí me llevó la Ertzaintza, pues no sabían dónde llevarme. Era de noche. Evidentemente no era el lugar adecuado para mí, pues yo no estoy loca. Hasta los propios médicos del lugar reconocieron que yo no debía estar allí. A la mañana me dieron el alta y me fui.

(Fatima, Maroko)

Edonola ere, bide luzea dago egiteko. Datozen orrialdeetan biktimen babes sozialean eta euren osatze-prozesuan ezinbestekoak diren esparruetan atzemandako gabeziak mahaigaineratuko ditugu. Honakoak dira esparru horiek: a) osasunaren arloa; b) andreen autonomia eta birgizarteratzea bultzatzeko zerbitzu eta baliabide sozialak; d) bortizkeria horrekin lotuta poliziak gauzatutako jarduna, eta e) justizia-zerbitzuen eta eskubideen eskuratzea.

a) Osasunaren arloa

Espainiar estatuko Genero-indarkeriari buruzko Sentsibilizazio eta Prebentzio Plangintzaren arabera (2006), oldarkeria matxista osasun publikoari dagokion arazoa da, eta horregatik, osasun-sistema oso garrantzitsua da, bai kasu berriak atzemateko baita kaltetuen osatze-prozesuan ere.

Dena dela, gure solaskideen aburuz, hutsuneak daude osasun-sisteman, bereziki etorkinengan eragiten dutenak; a) jarduketa-protokoloak ez betetzea; b) zerbitzu sozialekiko koordinaziorik eza; d) argi-ilunak eta ikuspegi interkulturalaren falta detekzio-prozesuan, eta e) komunikazioarekin lotutako arazoak.

Ageriko zauririk gabeko tratu txar psikiko eta fisikoen aurrean jarraitu beharreko prozedura ez betetzea da gehien aipatutako hutsuneetako bat. Prozedura horrek EAEko Erakundeen arteko 2009ko Akordioan du jatorria. Protokolo horren arabera, atzemandako kasu oro epaitegian jakinarazi behar da. Kaltetuak egoera onartuz gero, azterketa egingo zaio bere egoera fisiko eta psikikoa ezagutzeko. Ez badu salaketa ipini nahi, bortizkeriarekin amaitzeko bide bat dela argituko zaio. Ondoren, emakumea gizarte-zerbitzuetara bideratzeko izapideak egingo dira, eta babeserako baliabideak jaso ahal izateko informazioa emango zaio. Dena dela, prozedura hau ez da beti gauzatzen, ez behintzat emakumea gizarte-zerbitzuetara bideratu behar dela dioen atala. Horrek agerian uzten du koordinazio-gabeziak daudela auzi horren inguruan lanean diharduten esparruen artean.

Quando me golpeó, fui al ambulatorio. Tenía consecuencias: me mareaba, me caía... Primero le dije al médico que me había golpeado yo misma. Y luego le comuniqué que había sido mi marido, pero como no tenía papeles. Me dijo que eso podía ser un problema, que podían expulsarme. Me asusté. Él me dijo que no iba a informar sobre el caso.

(Mireia, Bolivia)

Sendagile horrek ez zituen biktimen eskubideak ezagutzen, emakumea beldur-tu zuen, ibilbidearen kate-begia apurtu eta ez zuen ez gizarte-zerbitzuetara ez baliabide juridikoetara bideratu. Ondorioz, Mireiak har zitezkeen bideei buruzko informazioa jasotzeko aukera galdu zuen; egoera administratiboa erregulatzeko moduak, babes-neurriak, artatzerako zerbitzuak, diru-laguntzak, eta abar.

Bestalde, aurreko lerroetan aipatutako kasuarekin jarraituz, sendagileak ez zuen gertaeraren berri eman epaitegian. Ildo horretatik, agente batzuek diotenez, kasuak nahi eta nahi ez komunikatu behar izateak sendagilearen eta osasun-zerbitzuen erabiltzaileen arteko harremanaren konfidentziasuna urratzen du. Hau da, profesional batzuen ustez, **derrigor informatu behar izateak eta biktimak pribotasunerako duen eskubideak talka egiten dute**. Non daude mugak? Gogoeta sakona merezi duen gaia da. Halaber, lan-formula egoki bat bilatu behar da, halako kasuak gizarte-zerbitzuetara bideratuko direla ziurtatzeko.

Era berean, jasotako informazioaren arabera, gaztelaniaz edota euskaraz hitz egiten ez duten atzerritarrekin aparteko **zailtasunak daude kasu berriak atzemateko**. Hala, **komunikazio-arazoek** tratu txarren azalera oztopa lezakete. Alde horretatik, elkarrizketatuen ustez, ezinbestekoa da osasun-arloan ari diren profesionalak halako portaera bortitzei buruz sentsibilizatzea, batik bat larrialdietako zerbitzuetan ari direnak, uler dezaten genero-indarkeria ez dela pertsoneri erantsitako auzi bat, osasun-arazo bat baizik. Horrez gain, Mendebaldeko osasun-sisteman nagusi den ikuspegi organizista beste kulturetako osasun-moldeetara zabaldu behar dela deritzote.

Osasunaren ikuspegi etnozentrista aldatu behar da, ikuspegi antropologiko batez ordezkatzeko. Oinazea ondoez fisikoeekin harreman zuzenik ez duen kultur eraikuntza bat dela ulertuko dugu horrela, eta osasunean badirela arazo batzuk, pertsonen ordena organikoarekin zerikusirik ez dutenak, esaterako, genero-indarkeria.

(Osakidetzako ikuskatzailea)

Larrialdi zerbitzuetan unean unekoa da interbentzioa. Bertako profesionalak ez dira horrenbeste inplikatu behar. Zauri edo lesio guztien berri ematen dute epaitegian. Hala ere, larrialdietako sendagileak ez du kaltetua salatzeko konbentzitzen ibili beharrik. Txosten medikoa egiten dute, eta kito. Alde horretatik, protokoloak legezko medikuntzara mugatzen dira, hau da, zauri edo lesioen txosten bat egitera.

(Osakidetzako sendagilea)

b) Biktimaren autonomiarako eta birgizarteratzerako zerbitzu eta baliabide sozialak

Gizarte-zerbitzuen esparruak informazioa eta babesa eskaintzen dizkie kalte-tuei. Zerbitzu horiek Gizarte Ongizatearen alorrean kokatzen dira. Ibilbidea oinarriko zerbitzuetan hasi ohi da, eta bertatik genero-indarkeriako bulego espezifikoetara bideratzen dituzte biktimak. Horrez gain, kasuak alor polizialeatik etor daitezke, edo, lehen aipatu bezala, salbuespen gisa, osasun-alorretik, larrialdietako zerbitzuetatik edo lehen harrerako zentroetatik. Biktima artatzeko, egoeraren diagnosis egin, eta interbentzio-plangintza bat diseinatzen da. Plangintza horren barnean honako baliabide hauek eskaini daitezke: bizitokia eta laguntza psikologikoa, diru-laguntzak, heziketa, informazioa, kultura arteko bitartekaritza eta izapideak egiteko joan-etorrietarako pertsona baten laguntza. Beraz, esparru horretatik andreen autonomia funtzionala eta asistentzia integrala lortzeko baliabideak bideratzen dira.

Esparru hau aztertzerakoan, kaltetuek euren bizitza-proiektua berregiteko ezinbestekoak dituzten baliabideei erreparatuko diegu. Zentzu horretan, honako gabeziak atzeman dira: a) laguntza ekonomikoa jasotzeko gorabeherak; b) bizitokia lortzeko arazoak; d) lanean txertatzeko eta gizarteratzeko oztopoak; e) informazio eta formaziorik eza telefono bidezko artatze-zerbitzuetan f) jabetzerako eta ongizate psikosoziala erdiesteko baliabide eskasak; eta g) adingabeko biktimei babesa eskaintzeko bitarteko falta.

Elkarrizketetan agerian geratu da **irregulartasun-egoeran dauden biktimganako** kezka. Gure solaskideen iritziz, atzerritar horiek, bortizkeria bikoitza jasaten dute; erasotzaileak burututakoari araudiak berak hezurmamitutakoa gehitu behar zaio. Legediak etorkin-egoera lehenetsi, eta bigarren mailan uzten du biktima-egoera, emakume atzerritarren kaltetan. 1/2004 Lege Organikoak eta Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerako Legeak (otsailaren 18ko 4/2005 Lege estatala) aldarrikatzen duten ustezko unibertsaltasuna pitzatu egiten da, etorkinen aurrean; izan ere, bertako biktimei eskainitako bitartekoak galarazten zaizkie horiei, legeak kaltetu ororentzat aurreikusitako diru-laguntzak, kasu.

Abenduaren 2ko 1452/2005 Errege Dekretuak, 1/2004 Lege Organikoaren 27. atalean aurreikusitako diru-laguntza arautzen du, eta bertan ezartzen da diru-laguntza jaso ahal izateko andreak lan-eskatzailea izan behar duela. Aipatu diru-laguntza RAI delakoa da (Renta Activa de Insercción), otsailaren 25eko 205/2005 Errege Dekretuan araututakoa. Nolanahi ere, irregulartasun-egoeran dagoen

atzeritarra ezin da lan-eskatzailea izan, Lan Zerbitzu Publiko eta Lan Agentzietan Europar Batasunekoak ez diren atzeritarren izen-ematea arautzen duen arazoaren 22ko TAS/3698/2006 Aginduak argiro debekutzen duelako. Hortaz, irregularitasun-egoeran dauden kaltetuek ezin dute, inolaz ere, RAI izeneko diru-laguntza eskuratu.

EAEra etorrita, 2010eko martxoaren 3ko Barne Sailburuaren Agindua azpimarra dezakegu. Bertan 1/2004 Lege Organikoaren 27. atalean biktimentzat aurreikusitako diru-laguntza jasotzeko prozedura erregulatzen da. Agindu horrek 2007ko azaroaren 29ko Agindua indargabetzen du. Edonola ere, bai batak, bai besteak hutsegite bera egiten dute; izan ere, euren 2. artikuluan ezartzen dutenez, biktimentzako prestazio espezifikoa jasotzeko ezinbestekoa da lana aurkitzeko berebiziko zailtasuna dutela ziurtatzen duen txostena aurkeztea. Lan Zerbitzu Publikoak egiten du ziurtagiri hori, eta aurreko lerroetan ikusi dugun bezala, legeak debekatu egiten du Europar Batasunekoak ez diren etorkinek Lan Zerbitzu Publikoetan izena ematea.

Beste horrenbeste gertatzen da Bortizkeria Delituen eta Sexu Askatasunaren aurkako Delituen Biktimentzako Laguntzen Legean aurreikusitako prestazioekin. Bestalde, diru-laguntza hori arautzen duen maiatzaren 23ko 739/1997 Dekretuan bada klausula bat talde horri laguntza jasotzea galarazten diona, nahiz eta gainerako baldintzak bete. Eta berez ez dira betetzen errazak. Esaterako, biktima batek kalte-ordaina eskuratzeko, nahitaezkoa du epai irmo bidez baieztatzea lesio larriak jaso dituela, bere osotasun fisiko edo psikikoa urritzen dutenak, eta urte-erdi baino gehiagoko behin-behineko ezintasuna edo behin betiko ezintasuna eragin diotenak.

Gure solaskideek diotenez, diru-laguntza horiek jasotzeko oztopo nagusia honakoa da: araudiak «ohiko erresidentzia» kontzeptua «erregulatutako erresidentzia» kontzeptuarekin parekatzen du. Horrez gain, gogoan izan RAI diru-laguntza eskuratzeko halabeharrezkoa dela lan-eskatzailea izatea, eta ikusi dugun moduan, irregularitasun-egoeran dagoen pertsona ezin da inolaz ere lan-eskatzailea izan.

Larrialdi-laguntzak, bai, eskura ditzakete, irregularitasun-egoeran egon ala ez. Egoera larria da: etxetik alde egin du, umeak ditu... Ez zaigu egoera administratiboa inporta. Guk larrialdietako diru-laguntzen izapideak egiten ditugu bestelako laguntzak jasotzeko aukera izan arte. Arazoa ondoren dator. Arazoa beti dator ondoren, beste laguntzekin. Esaterako, erregulatu gabe dauden andreek ezin dute inolaz ere indarkeriaren biktimei zuzendutako prestazioa jaso; izan ere, ezin dute INEM zerbitzuan izenik eman. Hori horrela izan da beti.

(Oinarrizko Gizarte Zerbitzuetako agentea)

Gauzak horrela, emakume horien horniketa ekonomikoa ziurtatzeko ezinbestekoak dirudite bestelako laguntzek. Badira herritartasun osoari eskainitako **larrialdi-prestazioak** (Gizarte-larrialdietako Laguntza eta Diru-sarrerak Bermatzeko Errenta). Hala ere, EAEko udalerrri batean gutxieneko errolatzea (urte-erdi eta urtebete, hurrenez hurren) eta etxe baten errenta-kontratua eduki behar izateak traba egiten die atzerriko andre askori.

Mi marido me maltrataba. Así que huí. Dejé mi país y fui a Málaga, pero mi marido me localizó. Él es policía. Volví a huir y llegué a Bilbao. No estoy empadronada y no tengo ayuda. Además, tengo miedo de empadronarme por si mi marido me localiza.

(Elke, Alemania)

Artatze-baliabideei dagokienez, ez da jatorrian edo egoera administratiboan oinarri duen diskriminaziorik, baina denbora-mugak daude. Fatoumata, Maliko biktima gaztea, herrikide ezezagun batekin behartuta ezkondu zuen familiak. EAEn bizi da, eta 16 urterekin etorri zen hona. 18 urterekin emantzipazio-zentro batean hartu zuten, eta bi urte geroago etxerik gabe jarraitzen du.

Fui a un centro de acogida siete meses, pero tenía que irme. Me buscaron un piso de la Cruz Roja, en el que estuve sólo dos meses. De allí fui a otro centro de acogida para víctimas, otros dos meses, pero me presionaban. No tenía trabajo, ni casa, pero tenía que irme. Me buscaron un piso, pero no podía pagarlo. Ahora vivo con unas monjas, si no estaría en la calle, pues sigo sin trabajo.

(Fatoumata, Mali)

Bizitzeko toki bat bilatzea, familiako etxebizitza uzteko, ez da bide erraza. Etorkin-taldeak etxebizitza-merkatuan aurki ditzakeen oztopoen zerrenda amaigabea da: lan-kontratu bat edo banketxearen bermea aurkeztu behar izatea, gutxiren eskura dauden prezioak, etorkinei etxea errentan uzteko aurreiritziak eta abar. Eta erakundeek eskainitako alternatibak oso eskasak dira. Zentzu horretan, Etxebizitzako eta Gizarte Gaietako Sailburuaren 2006ko urriaren 4ko Aginduak, biktimentzako kupo bat ezartzen du Babes Ofizialeko Etxebizitzen zozketetan, eta biktima izatearen benetakotze-agiria gizarte-zerbitzuetako txosten baten bidez baieztatu daiteke, benetako aurrerapausoa, zinez. Nolanahi ere, beharbada kasuak egongo diren arren, gure solaskideek ez dute babes-ofizialeko etxebizitza bat egokitu zaion biktima atzerritarren kasu bakar bat ere ezagutzen.

Legeak aurreikusitako **formazio eta lanean txertatzeko egitarauekin** antzeko zerbait gertatu ohi da. Birgizarteratze-prozesu normalizatua erraz dezakete, baina urriak dira, gehienak entitate pribatuek kudeatutakoak dira, eta salbuespenak salbuespen, lan-baimena duten, eta legezko egoeran dauden pertsonen zuzenduta daude. Horrez gain, kasu batzuetan ezinbestekoa da biktima-egoera ziurtatzea epai irmo batez.

Bestalde, azpimarratu beharra dago, **informazio falta handia dagoela** telefono bidezko arreta-zerbitzuetan. Etorkinek asko erabilitako zerbitzuak dira, eta mota horretako arretak, oro har, enpresa pribatuek kudeatutakoak dira, larrialdiko beste baliabide batzuk bezala. Ildo horretatik, elkarrizketatutako agenteek diotenez, joera hori aldatu beharko litzateke, eskainitako zerbitzuaren kalitatea hobetzeko xedez.

Llamé al servicio de información a víctimas. Lo primero que me dijeron era que podían quitarme a mi hija, así que me asusté mucho, no me ayudó.

(Mireia, Bolivia)

Emakumearen eta **bere seme-alaben arreta psikologikoa** gori-gorian dagoen beste gai bat da. Tratamendu bateratuak eskasak dira eta bakarkakoak jasotzeko,

zenbaitetan, luze itxaron behar izaten dute andreek, Nadiari (Errumania) gertatu zitzaioan bezala. Hiru seme-alaba ditu Nadiak, eta arreta psikologikoa izan arte, urte-erdia itxaron behar izan zuen. Gainera, bere hiru seme-alabetatik bakarrak jasotzen du terapia.

Halaber, **kaltetuak jabetzeko eta indartzeko** egiten den esfortzu eskasaren aurkako kritika zorrotzak jaso ditugu. Antza denez, erakundeen jarrera asistentzialistak haien autonomia bultzatu beharrean dependentzia sortu ohi du. Kritika horiek biktimetatik zein erakunde publikoetan ari diren agenteetatik jaso ditugu.

La asistenta te dice: vamos a hacer todo por ti, y eso no está bien. Es como anularte y el principal maltrato que yo sufrí fue que él me anulara. Es mejor que te den los conocimientos para que tú puedas hacerlo. Pero ponen más peso en los papeleos, que en la ayuda emocional, que en el fortalecimiento. Tienes que concienciarte de lo que te está pasando, porque no es que no lo sabes, es que no lo quieres saber, porque te hace daño. Y yo no soy inculta. Soy nueva, inmigrante, pero no boba.

(Marian, Maroko)

Abilezia positiboak ez dira lantzen, ahuleziei begira jarduten dugu: lana, dirua, bizitokia, erresidentzia-baimena... Eta emakume horiek trebetasun franko dituzte: indarra, pertseberantzia, egoera onartu eta egokitzeko aparteko gaitasuna, umiltasuna, besteenganako errespetua. Badira goi-mailako ikasketak dituztenak eta lan eskasetan ari dira, bertakoek sekula hartuko ez litzuketen lanetan. Alde horretatik, aurreiritzi asko ditugu haiengan.

(Larrialdi-zerbitzuetako hezitzailea)

Hala, gure solaskideen arabera, jabetzea, enpoderatzea, emakumeen osatzerako eta ondoren bizitza publikoan haien parte-hartzea bultzatzeko tresna gisa sustatu beharko litzateke. Jabetze hori maila guztietan eman beharko litzateke: eskubideetan, araudian, baliabideetan, lanerako gaitzean eta abarretan.

Bereziki korapilatsua da **genero-indarkeriaren adingabeko biktimen kasua**. Naima marokoarraren erasotzailea bere aita izan zen. Gizona atxilotu eta urrutze-agindua ezarri zioten. Gero, epaitu eta espetxeratu egin zuten. Naima Gipuzkoako Aldundiak gazte gatazkatsuentzat diseinatutako zentro batera eraman zuten, nahiz eta Adingabekoen Fiskaltzak esan ez zegoela neskentzat egokituta. Hala, Naima babesik gabe egon zen urte-erdiz 18 urtetik beherako biktimenzako baliabide faltagatik. Hori gutxi balitz, aldundiak bertan behera utzi zuen bere tutoretza, adingabea eta genero-indarkeriaren biktima izateagatik zituen eskubideak bermatu gabe.

d) Polizia-zerbitzuak eta genero-indarkeria

Esparru honek judizialarekin estu lotuta lan egiten du. EAEn Ertzaintzak eta udaltzaingoek esku hartzen dute genero-indarkeriako kasuetan. Hala ere, interbentzio gehienak Ertzaintzak gauzatzen ditu. Poliziari dagokio biktimari larrialdiko arreta, babeseta eta aholkularitza eskaintzea, salaketa tramitatzea eta epaileak ezarritako prebentzio eta babes-neurriak ikuskatzea. Ertzaintzak polizia judizialaren rola betetzen du bai ikerketa-lanei dagokienez baita ezarritako babes-neurriak betetzeari dagokienez ere.

Esku-hartzean hiru taldek har dezakete parte: herritarren segurtasunak (biktimei gertaeren tokian bertan eskaintzen zaie arreta), ikerketa-taldeak (salaketa bideratzen dute), eta kasuak jarraitzeko taldeak. Honako abiaburu hauek bete behar dituzte denek: kaltetuenganako errespetua, konfidentzialtasuna eta oreka gauzatu-tako interbentzioetan.

Azken hori bi bidetatik hasi ohi da: norbaitek bortizkeriaren egoera jakinarazten dio poliziarri edo andreak berak polizia-etxera jotzen du. Lehendabiziko kasuan, agenteak gertaeren tokira gerturatzen dira. Modu horretara, larritasunaren arabera, luzeegia izan daitekeen esku-hartzea abiatuko da, sexu-erasoen edo ageriko lesio fisikoen kasuetan jazotzen den bezala. Kasu horietan, emakumea erietxeetako larrialdi-zerbitzuetara eramaten dute, ondoren, ohiko ibilbideari jarraitzeko. Aldiz, andrea komisariara joaten bada, oldartzailea salatzen, ibilbidea bestelakoa da: erasotzailea atxilotu eta poliziak bien aitortpena jasotzen du. Salaketa epaitegira heltzen denean, justiziaren makineria martxan jartzen da.

Kasua edozein izanik ere, poliziek honako betekizunak dituzte: emakumea babestea, horri salaketa jartzeko, babes-neurriak eskatzeko eta doaneko abokatua izateko dituen eskubideei buruzko informazioa eta aholkua ematea, eta kaltetua gizarte-zerbitzuetara bideratzea, legeak aurreikusitako baliabideak eskuratzeko aukera izan dezan. Elkarrizketen bidez honako gabeziak atzeman ditugu; a) sostengu emozional eskasa komisarian; b) biktimari emandako informazioaren egokitze falta, eta d) gizarte-zerbitzuekiko koordinazio falta.

Polizia-etxeko jardunari dagokionez, andreak jasotako sostengu emozional eskasa eta haiei eskaintako informazioaren desagokitasuna azpimarratzen dute gure solaskideek, estu lotuta dauden bi faktore. Salaketa jartzeko detonatzaile nagusia eraso bat izaten da, eta kaltetua komisariara heltzen denean, haren egoera emozionala oso ezegonkorra da. Gauzak horrela, sentikortasuna eta enpatia eskaini beharko lizkiokete agenteek.

Ildo horretatik, poliziak berak aipatzen du gaiari buruzko informazioa falta dela; izan ere, dioenez, interbentzioan ez zaie beti auzian espezializatutakoei parte hartzea egokitzen. Gainera, aitortzen dutenez, emakumezko polizia gutxi dago arloan, oraindik ere, genero-konplizitateak komunikazioa erraz lezakeela agerian utziz.

Gu ez gara genero-indarkerian espezializatutako taldekoak, baina halako kasu baten interbentzioan esku hartzea toka dakiguke. Esaterako, dei bat dugu alarma emanez, eta biktima laguntzera joan beharra dugu, bere etxera, kalera... Zentzu horretan, formazio zehatza eskatu dugu, horrelako kasu batean behar den bezala aritzeko, andreak nola tratatu jakiteko, baina gabeziak daude.

(Polizia-agentea)

Empatia emozionalaren eta formazioaren falta, eta horiek noraino oztopa dezaketen emakumeari eskaini beharreko babesa agerian uzten duten kasu larriak badira. Hutsegite larriak izan daitezke, eta berriro ere arriskuaren erdian jar dezakete kaltetua. Zentzu horretan, zenbaitetan, tratu txar psikologikoen mekanismoak atzemateko arazoak dituzte poliziek eta, ondorioz, gertaerak eta arriskuak gutxies-teko jarrera egon liteke. Dirudienez, kasu gutxi dira, eta bertako bati edo kanpotar bati gerta dakizkieke. Edonola ere, jasotako testigantzen arabera, diligenzia falta, arreta falta, gehiago gertatzen da atzerritarren kolektiboan bertakoenean baino.

Horrez gain, biktimak, polizia-etxera iristen denean, bizi duen egoera emozionalak **agenteek ematen dioten informazioa ulertzea eragozten dio**. Gaztelaniaren erabileran etorkin batzuek izan ditzaketen zailtasunei, itzultzaile eta **kultura arteko bitartekarien falta** gehitu behar zaie. Gainera, oro har, agenteek ez dakite Atzerriartasun Legeak emakume horiengan izan dezakeen eragina.

Ildo horretatik, **zerbitzu sozialen arlotik kasu guztien berri ematea proposatzen dute**, sostengu emozionala gauzatzeko, biktimari behar duen informazio guztia emateko eta salaketa aurreko eta ondorengo laguntasuna ziurtatzeko. Dena dela, gizarte-langile asko kexu da **kasu guztiak jakinarazten ez dizkietelako**, edo jakinarazpena berandu egin ohi delako, horrek andrearentzat ekar dezakeen guztiarekin.

Hots egiten ez badigute, andreek artatze-prozesuaren zati hori galtzen dute, eta ondorengo laguntza guztia. Batzuetan salaketaren ondoren hots egiten digute, bizitokia lortzeko. Eta laguntza, eta informazioa ezinbestekoak dira. Andreak zer egin dezakeen jakin behar du zuzen jokatzeke.

(Larrialdi-zerbitzuetako koordinatzailea)

d) Justiziaren eskuratzea

Botere judizialari dagokio legea betearazteaz arduratzea, biktimak babestu eta tutelatzea, oldartzaileak zigortzea eta kaltea ordaintzeko behar besteko neurriak ezartzea. Esparru erabakigarria da emakume horien egoera konpontze aldera; izan ere, epailearen erabakiak baldintzatuko du horiek biktima gisa kredikatu ahal izatea, eta ondorioz, kaltetuentzako laguntzez eta birgizarteratzeko programez gozatu, eta bere egoera administratiboa legeztatu ahal izatea.

Makineria judiziala salaketarekin jartzen da martxan. Hori bideratu eta hurrengo 72 orduetan, biktimak eta oldartzaileak epaile aurrean deklaratu dute, epai azkar batean. Gizonak gertatutakoa eta epailearen zigorra onartuz gero, jujeak ebazpena emango du. Epaitzen duten lehen aldia bada, erasotzailea ez da espetxera joango. Adostasunik ez bada, kasuak bide penala hartuko du, eta hilabeteko epean egingo da epaiketa. Ustezko oldartzailea kalera aterako da hori gauzatu bitartean, eta emakumea arriskuan egon daitekeen aztarnarik egonez gero, babes-neurriak abiatuko dira; hala nola aldentze-agindua, seme-alaben kustodia eta horiek zaintzeko pentsioa eta etxebizitzaren erabilera. Prozedura bide penaletik edo zibiletik izanda ere, biktimak honako eskubideak ditu: babesa jasotzekoa, berehalako aholkularitza juridikoa eta doaneko abokatua izatekoa, eta kalte-ordainak eskuratzekoa, sufritutako min eta kalteen trukean.

Elkarrizketatutako lagunek gogoeta egin dute emakume etorkinek justizia eskuratzeko orduan topatzen dituzten oztopoak atzemateko xedez, eta honakoak dira aurkitutako argi-ilunak: a) salaketa jartzeak ematen dien beldurra; b) doaneko justizia eta horri buruzko informazioa jasotzeko zailtasunak; d) epaiketaren presatze falta; e) justizia-alorreko profesionalen aurreiritziak, eta f) egoera administratiboa erregulatze aldera babes-agindua lortzeko izan ohi diren gorabeherak.

Roxana boliviarra da. 2005ean heldu zen hona senarrarekin. 2007an indarkeria sufritu zuen. Seme-alabak Bolivian zeuden, eta familiak haienganako mendekua har zezakeen beldur, Boliviara joan, umeak hartu eta EAEra bueltatu zen berriro

ere. Ez zuen senarra salatu nahi izan eta harekin harremanik ez izateko, errol-datzea aldatu zuen. Une honetan irregulartasun-egoeran dago, eta ezin du ez RAI delako diru-laguntza ez oinarritzko errenta jaso, errol-datzea eten zuelako. Gainera, hiru urteko egonaldia eten duenez, ezin du errotze sozialarengatik erresidentzia-baimena lortu, eta hori zen estatus administratiboa erregulatzeko zuen aukera bakarra.

Esan dugun bezala, Roxanak ez zuen oldartzailea salatu nahi izan, eta asko dira salaketa jartzen ez duten emakumeak. Zergatik? Jasotako testigantzen arabera, **arrazoi nagusia kaleratuak izateko beldurra da**; izan ere, 14/2005 instrukzioak ezartzen duenez, zigor-txostena abiatu behar zaie irregulartasun-egoeran dauden etorkinei. Zentzu horretan, nahiz eta zenbait alorretatik aipatu instrukzioa bertan behera uzteko eskaerak egin diren, Atzerritartasun Legearen azken aldaketarekin, arauak lege-maila hartu du, horrek ekar ditzakeen ondorio guztiekin.

Atzerritartasun Legearen aldaketarekin (2/2009 Lege Organikoaren gauzatu-takoa) 31. bis artikulua gehitu da, eta bertan irregulartasun-egoeran dauden genero-indarkeriaren biktimei buruzko aipamen zehatza egiten da. Artikulu horren arabera, atzerriko biktima baten kasu baten aurrean egin beharreko lehen gauza zigor-txostena abiaraztea da, hori bai, hori etenda geratuko da tratu txarrengatik martxan jarritako prozedura amaitu arte. Alde positibo bezala, aipatu aukera dagoela erresidentzia eta lan-baimena eskatu ahal izateko, betiere alde aurretik aldentze-agindua izanez gero. Dena dela, prozedura amaitzean ustezko oldartzailea errugabetzat joz gero, zigor-txostena martxan jarriko da, berriro ere. Ondorioak, isun bat eta kanporatzea izan daitezke. Bestalde, azpimarratzekoa da legegileek biktimen seme-alabak ahanzturan utzi dituztela, legeak ez baitu ezer aipatzen horiei eman beharreko baimenei buruz.

Gai hauek apirilaren 20ko 557/2011 Errege Dekretuan arautu dira. Dekretu horren bidez 4/2000 Lege Organikoaren Araudia aldatu da (Espainian dauden atzerritarren eskubide eta askatasunen eta atzerritarren gizarteratzearen ingurukoa), 2/2009 Lege Organikoarekin bat egiteko. Atzerritartasun Araudi berriak eutsi egiten dio kanporatze-txostena zabaltzeari irregulartasun-egoeran dauden atzerritarrentzat, baina berrikuntza garrantzitsuak ekarri ditu baimenen inguruan.

Araudiaren 133. artikulua bost urteko baimena (hasieran) ezarri du zigor-epaia duen eta irregulartasun-egoeran dagoen emakume atzerritarrentzat. Baimen hori bertan bizitzeko eta lan egiteko da, eta ez da alde aurretik lan-kontratu bat eskatzen baimena eskuratu ahal izateko. Araudi berriaren zirriborroan erregulartasunean zegoen emakumea diskriminatzen zen, behin betiko testuan zuzendu den egoera. Izan ere, 59. artikulua dio berrelkartze-egoeran dagoen biktimak bikotearenganako baimen independentea eskatu behar duenean, baimen hori bost urtekoa izango dela eta eskubidea emango diola lan egiteko.

2/2009 Legeak bildu ez zuen eta araudi berrian jaso den beste gai garrantzitsu bat tratu txarren biktima den emakumearen kontu dauden seme-alabena da. Zentzu horretan, araudiak andreak emandako baimen bera ematen die adingabeko seme-alabei edo ezgaitasun bat dutenei. Erregulazio berria aurrerapausoa den arren,

gure ustez kritikagarriada; izan ere, ez du aurreikusten 18 urtetik gorako seme-alabei baimen bat ematea, nahiz eta amarekin egon, horrek salaketa jarri ondoren.

Araudiaren alde negatiboei dagokienez, aipatu zirriborroak zigor-txostena abiatzeko aukerari eusten diola 2/2009 Lege Organikoak jasotako antzeko terminoetan. Dena dela, PP alderdiak Lege Proposamen bat aurkeztu zuen 2/2009 Lege Organikoaren 31. bis eta 59. bis artikulua aldatzeko asmoz. Zergatik? Prebentziozko kanporatze-txostena abiatzea irregulartasun-egoeran dauden kalte-tuentzako disuasio-elementua izatea saihesteko. 2011ko otsailaren 8an, Diputatuen Kongresuko Osoko Bilkuran aipatu Lege Proposamena eztabaidatu eta onartu zen. 338 botoetatik 337 aldekoak izan ziren, eta abstentzio bat izan zen. Artikulu hau argitaratzen denerako aldaketa hori errealitate bat izatea espero dugu.

Bestalde, **doaneko justizia jaso ahal izateko** ezinbestekoa da baliabide ekonomikoen falta baieztatzea, baina hori ez da beti erraza atzerritarrentzat. EAEko zenbait tokitan, diru-laguntza batzuekin gertatzen den bezala, jatorriko herrialdean egin beharreko ondareen agiria eskatzen hasi dira, bideratzeko oso zaila den agiria, alegia.

Reuní un dinero para la fianza de un piso. Tenía que dejar la casa donde vivía. Vieron en mi libreta un ingreso y me denegaron la justicia gratuita. He recurrido, ya que sólo tengo la renta básica y las ayudas de emergencia, pero no puedo justificar el dinero que me prestaron para la fianza.

(Emperatriz, Honduras)

Legaren arabera, behin doaneko justizia lortuta, letradu-zuzendaritza berak hartuko ditu bere gain abiatutako prozedura judizial guztiak, eta hori ez da askotan gauzatzen. Aztertutako kasuen artean, bada emakume bat hiru abokatu izan dituen, horrek dakartzan koordinazio-arazoekin, homologoen artean, biktimarekin, zerbitzu sozialetako agenteekin. Horregatik edo beste arrazoi batzuegatik, ohikoa da **andre horiek beren prozeduren inguruan informazio eskasa izatea**.

La verdad es que no tengo buena información sobre el juicio por agresiones contra mi marido. No sé qué ha pasado. Ahora he pedido el divorcio, pero tampoco sé cómo está la situación. Todo eso es muy complicado para mí.

(Nadia, Errumania)

Gainera, salaketa jarri aurreko aholkularitza, bai salaketa beraren ondorioei buruzkoa eta bai babes-aginduari buruzkoa, gabezia beteta dago.

Atzerritar askok salaketa kentzen dute, horrek zer ekar dezakeen ez dakitelako. Salaketa kenduz gero, fiskaltzak kasuarekin jarraituko du ofizioz. Hala ere, biktimak ez badu epaiketan deklaratzeko, eta horiek izan ohi direnez lekuko bakarrak, andreak atzera egiten badu, bikotekidearen aurka ez deklaratzeko eskubideari eutsiz, ez dago frogarik eta orduan auzia utzi egiten da edo erasotzailea errugabetzat jotzen dute.

(Genero-indarkeriako abokatu)

Bestalde, ezinbestekoa da epaiaren aurretik, biktima eta abokatuaren artean hori prestatzea. Ildo horretatik, hori taxutzeko eta letradu eta biktimaren arteko komunikazioa errazteko itzulpen-zerbitzuen eta bitartekaritza interkulturalaren faltaz kexu dira profesionalak. Horrez gain, andre askok ez dute letradua epaiketa izan arte ezagutzen. Hori guztia dela-eta, ez ditu behar besteko irizpide eta gida-

lerro gertaeren kontakizun egokia egiteko. Honako egoera ohikoa da biktimak salaketa jarri ez duen kasuetan:

Askotan iritsi eta andreek salaketa eginda dute ordurako. Nik, jakina, salaketa berregiteko eskatzen diet, horrek esan nahi duen guztiarekin. Epaiketan soilik salaketan bildutakoa epaitzen da, eta gerta daiteke deklarazio horretan soilik eraso baten berri ematea, eta ez ohiko egoera batena. Orduan, prozesuan bakarrik horretaz erabakiko da, eta horrek zigorgabetasuna ekartzen du.

(Genero-indarkeriako abokatua)

Informé a la psicóloga del juicio. No quería ir, ni verle, estaba muy débil; sin trabajo, con miedo a perder la habitación, psicológicamente mal. A la asistenta le informé, pero nada. Al final la psicóloga llamó a un centro de apoyo a la víctima. Y fue una chica que no conocía. Yo era testigo perjudicado, porque no era la denunciante, había denunciado otra persona testigo de los hechos. No hablé con nadie sobre la declaración. Estaba muy nerviosa. Conté lo que había pasado, sin haber estado con ningún abogado.

(Fatima, Maroko)

Bestalde, merezi du alorreko profesionalak aurreiritzien eta genero-roleri lotutako agindu sozialen menpe daudela islatzen dituzten testigantzak nabarmentzea. Aurreiritzi horiei osagarri interkulturala gehituz gero, ez da zaila datozen lerrootan aipatzen dugunaren moduko kasuak aurkitzea.

La juez me preguntó si había maltrato psíquico, y yo que sí, y que por qué no había denunciado antes. Y yo: si no me creen y es una agresión sin marcas, ¿cómo van a creerme si digo que llevo así años? Entonces me dijo: como ustedes están acostumbradas a que las traten mal. Me sentí juzgada.

(Emperatriz, Honduras)

Zentzu horretan, profesionalen artean ez da falta bortizkeria psikikoa egiaztatzeke dagoen zailtasuna zorrotz kritikatzeko duenik. Bortizkeria mota hori sotilagoa da baina oso arriskutsua. Honakoa biktima guztiengan eragina duen faktorea dugu, bai bertakoengan eta bai atzeritarrengan.

Emakumearen aurkako indarkeriaren honako irudia du jendeak: andre bat besoa apurtuta eta begia ubeldua duena, eta ez da hori bakarrik. Behin esan nien epaile eta fiskal bati, biak emakumeak, perizial psikologikoa eskatzeko asmoa nuela, hau da, forenseak andrea aztertzeko bortizkeria psikikoaren aztarnak ba ote zeuden baieztatzeko. Eta esan zidaten, forenseak hala zela frogatuta ere, ez zutela kontuan hartuko. Orduan, zer egin behar da indarkeria psikologikoa berresteko?

(Genero-indarkeriako abokatua)

Hau gutxi balitz, ez dago bermatuta biktimaren deklarazioa interpretariaren aurreiritzietatik salbu egongo denik.

Batzuetan gauzak ez dira ondo egiten. Hala gertatu zen Xiaoyan txinatarrarekin. Interpretaria oldartzailearen laguna zen. Ez zegoen besterik eta berarekin egin zen guztia. Ezin genuen baieztatu interpretazioa erabat fidagarria zenik.

(Larrialdi-zerbitzuetako hezitzailea)

Xiaoyan babes-agindurik gabe atera zen epaitegitik, juleak behar ez zuela erabaki zuelako. Hondurako Emperatriz-ek ere ez zuen lortu, ezta Marian marokoarrak ere. Azken hori 2001ean etorri zen EAera. Babes-agindua eskuratu ez zuenez, ezin izan zuen genero-indarkeriaren arrazoiengatik baimen independentea eskatu, ezta indarkeria matxistaren biktimentzako laguntza espezifikoak jaso ere.

Diskurtso sozialak etorkinen salaketak zalantzan jartzen dituen arren, eta emakume horiei euren estatus administratiboa erregulatzeko gezurrezko salaketak jartzen dituztela leporatzen zaien arren, Genero-indarkeriako Ordezkaritzatik jasotako datuen arabera, gutxi dira indarkeria-arrazoiengatik erresidentzia-baimena eskatzen duten emakumeak; 20 andrekin baino ez zuten lortu erresidentzia bide horretatik EAEn, 2008an, bideratutako eskaeren % 52, hain zuzen ere.

Ondorioz, ez da asko arriskatzea esatea errotzea, etorkin guztientzat aurreikusitako erregulazte-bidea, Lege Integralak biktimentzat propio aurreikusitakoa baino bide praktikoagoa bilakatu dela kaltetu atzerritarrentzat.

4. Ondorioak

Andre etorkinen gehiegizko presentzia genero-indarkeriako estatistiketan bat dator immigrazioan tradizio handiagoa duten testuinguru-tako literaturak aurreratutakoarekin. Ikerketa horien arabera, halako bortizkeria areagotu egiten da zenbait gutxiengo etnikotan eta etorkinen zenbait taldetan (Crowell eta Burguess, 1996; Gondolf, 2002, 2005; Straus, Gelles eta Steinmetz, 1981).

Literaturaren zati handi batek faktore soziokulturalak aztertu ditu, migrazioak akulturazio-prozesuan eta emakumeen lan-jardunean izandako eragina azaleratuz, eta batzuetan auzia etnifikatuz, nahiz eta oinarri patriarkala duen eta kultura guztietan presente dagoen afera izan (Bhanot eta Senn, 2007; Bui eta Morash, 1999). Transkulturaltasun hori (Rubio, 2004) indarkerian eta horren eraginean ez ezik, bortizkeriari aurre egiteko orduan elkarrizketatuek azaleratutako arrazoi eta oztopoetan ere islatzen da, eta azken horiek, kasu askotan, bertako emakumeen antzekoak dira: mendekotasun ekonomikoa eta emozionala, isolamendu soziala, seme-alabekin lotutako xantaia erabiltzea eta abar.

Nolanahi ere, ikerketa honetako emaitzek agerian utzi dute beste faktore estrukturalak aztertzeko garrantzia, Kleven-ek (2007) mahaigaineratutako leerroaren haritik, emakume horien atzerritar izaeraren eta euren egoera administratiboaren ondorio diren elementuak gehituz. Egoera administratiboak dirudi gainrepresentazio estatistikoaren zioak argitzeko argudio nagusietako bat, eta horrek zailtasunak ekartzen dizkie biktimei babes sozialerako eta asistentziarako baliabideak eskuratu ahal izateko. Dagoeneko 2007an, Amnistia Internacional-ek plazaratutako txostenak ere salatu zituen andre horiek baliabide espezializatuak eta justizia eskuratzeko aurkitu ohi zituzten oztopoak.

Horrela, profesionalek Lege Integralak eta ondorengo garapen arauemaileek biktimen babesean eta horienganako esku-hartzean aurrerapausoak ekarri dituztela esan arren, kezagarria iruditzen zaigu bertako eta kanpoko biktimen giza

eskubideen babesean sortzen diren ezberdintasunak, bereziki bikotekidea-renganako mendekotasun administratiboa dutenen eta egoera irregularrean dauden emakumeen kasuan. Ildo horretatik, ezin aipatu gabe utzi babestu beharreko ondare juridikoaren inguruan 1/2004 Lege Integralaren eta 4/2000 Atzerri-tartasun Legearen artean dagoen kontraesana. Ondare horiek, (biktimaren segur-tasuna eta migrazio-fluxuen arautzea) ez dira bateragarriak. Horrela, kanpoko kaltetuentzako tratamendu eraginkorra ezartzeko ezinbestekoa da atzerri-tartasun-egoera administratiboarekin lotutako aipamen oro bazter uztea. Hau da, andre etorkinak bortizkeria bikoitza jasaten du: oldartzaileak gauzatutakoari legeak hezurramitzen duena gehitu behar zaio; izan ere, araudiak lehentasuna ematen dio etorkina izateari eta ez biktima izateari. Atzerri-tartasun Legea indarrean segitzea oztopo itzela da behin-behineko estatus administratiboa duten eta egoera irregularrean dauden emakumeek bide judiziala har dezaten; izan ere, ez badute euren aldeko epaia lortzen, ezin izango dute euren estatusa legeztatu, eta, okerragoa oraindik, euren herrialdeetara kanporatzeko arriskuan izango dira. Dena den, 20ko 557/2011 Errege Dekretuaren bidez 4/2000 Lege Organikoaren Araudia aldatu da, 2/2009 Lege Organikoarekin bat egiteko, baimenen inguruan irregu-lartasun-egoeran dauden atzerri-tartatzen berrikuntza garrantzitsuak ekarriz.

Beraz, diskurtso sozialak etorkinen salaketak zalantzan jartzen dituen arren, eta emakume horiei euren paperak bideratzeko gezurrezko salaketak jartzen dituztela leporatzen zaien arren, 2008an, soilik bide hori erabilita eskatutako erresidentzia-baimenen % 52 onartu ziren.

Halaber, biktimen babes sozialerako baliabideen ebaluazioari dagokionez, azken urteetan aurrerapenak izan direla onartzen dute gure solaskideek. Hala ere, arduratzeko modukoa da esparruan lanean ari diren agenteen arteko koordinaziorik eza, profesionalak emakume etorkinen egoera espezifikoki buruz erakusten duten analisi integralaren falta eta, bereziki, talde horrek legeak aurreikusitako laguntza ekonomikoak jasotzeko orduan jasandako diskriminazioa. 1/2005 Lege Organikoak eta 4/2005 legeak aldarrikatutako unibertsaltasuna pitzatu egiten da egoera irregu-larrean dauden emakumeei genero-indarkeriaren biktimentzat propio abiatutako diru-laguntzak jasotzeko eskubidea onartzeko orduan. Beste hainbeste gertatzen da formazioarekin eta birgizarteratzeko egitasmoekin, bai Espaniar estatuan eta bai EAEn.

Mendekotasun ekonomikoa bortizkeria-katetik ateratzea oztopatzen duen faktorea dela aintzat hartuta, muga horiek larriak dira; izan ere, ez dituzte andreak laguntzen autonomia berreskuratzen eta indarkeriatik ateratzen. Ondorioz, horieta-ko asko behin betiko hauskortasunaren eta mendekotasunaren arriskuan izango dira.

Datozen lerroetan biktima atzerri-tarren interbentzioan azterlanean zehar aipatu-tako gabeziei erantzuna emateko proposamenak bildu ditugu. Honakoak dira proposamen nagusiak:

- **Salaketa jarri aurreko informazio-tresnak abiatzea.** Ildo horretatik, ga-r-rantzi handikoa da tratu txarren biktimek salaketa jartzearen ondorio guztiak ezagutzea. Informazio horrek, eragin disuasorioa izan beharrean, makineria

penala martxan jarri orduko sor daitezkeen zenbait egoera saihas ditzake, esaterako, salaketa kentzearekin edo tratatu txarrak behin-behinekoak direla salatzeagatik jazo daitezkeen zigorgabetasuna.

- **Genero-indarkeria beste egoerara zabaltzea.** Atzerritarren Legearen eta Kode Penalaren aldaketekin argi geratu da gizakien trataren eta antolatutako sareen harremana. Egoera horri genero-indarkeriaren ikuspegitik eutsi behar zaio. Zentzu horretan, trataren biktimak erresidentzia-baimena eskatzeko agintariekin kolaboratzera derrigortuta daude egun, eta hori akats larria da. Biktima biktima da, agintariekin kolaboratu ala ez. Beraz, bere egoera administratiboaren erregulazioa eta osatze-prozesua (soziala eta psikologikoa) arestian aipatutako egoera kontuan hartu gabe gauzatu behar dira.
- **Harreta berezia eskaini behar zaie irregulartasun-egoeran dauden andreei.** Atzerritarren Legea aldatu behar da, irregulartasun-egoeran dauden biktimek, bai genero-indarkeriarenak eta bai tratarenak, babes-marko eraginkorra izan dezaten. Horrek andreek salaketa jartzea erraztuko luke; izan ere, ez lirateke kanporatzearen beldur izango, une honetan bezalaxe. Horretarako ezinbestekoa da 14/2005 instrukzioa bertan behera uztea.
- **Baliabideen eskurazioa.** Oso komenigarria da biktima etorkinei eta bereziki irregulartasun-egoeran daudenei baliabideen eskurazioa bermatzea, hau da, Unibertsitatearen Printzipioa bermatzea, atzerritar-egoerari erreparatu gabe.
- **Formakuntza.** Garrantzi handikoa da atzematean, babesean eta arretaz-zerbitzuetan diharduten agente guztiek genero-indarkeriari, genero-ikuspegiari eta interkulturalitateari buruzko formakuntza jasotzea, errealitateari ikuspegi horietatik abiatuta eusteko.

5. Erreferentziak

- Amnistia Internacional (2007): *Más riesgos y menos protección: mujeres inmigrantes en España frente a la violencia de género.*
- Basabe, N.; Zlobina, A. eta Páez, D. (2004): "Adaptación de los inmigrantes extranjeros en España: superando el choque cultural", *Migraciones*, **15**, 43-84.
- Bhanot, S. eta Senn, C. (2007): "Attitudes Towards Violence Against Women In Men of South Asian Ancestry: Are Acculturation and Gender Role Attitudes Important Factors?", *Journal of Family Violence*, **22**, 25-31.
- Bronfenbrenner, U. (1979): *The experimental ecology of human development*, Harvard University Press, Cambridge.
- Bui, H. eta Morash, M. (1999): "Domestic violence in the Vietnamese immigrant community: An exploratory study", *Violence Against Women*, **5(7)**, 769-795.
- Caetano, R.; Cunradi, C.; Clark, C. eta Schafer, J. (2000): "IPV and drinking patterns among White, Black, and Latino couples in the U.S.", *Journal of Substance Abuse*, **11**, 123-138.
- Comisión Interamericana de Derechos Humanos (2000): "Derechos Humanos de los Migrantes", *Informe E/CN. 4/2000/82*.
- Crowell, N. eta Burgess, A. W. (1996): *Understanding violence against women*, National Academy Press, Washington.

- D' Aubeterre, M. (2000): "Mujeres y espacio transnacional: maniobras para renegociar el vínculo conyugal", in D. Barrera eta C. Oehmichen (arg.), *Migración y relaciones de género en México*, GIMTRAP. IIA/UNAM, México.
- Genero-indarkeriaren Biktimei Laguntzeko Zuzendaritza (2009): *Informe Anual sobre Violencia de Género en la CAPV*, Eusko Jaurlaritzako Argitaipen Zerbitzu Nagusia, Gasteiz.
- Dutton, M.; Orloff, L. eta Hass, G. (2000): "Characteristics of help-seeking behaviors, resources, and service needs of battered immigrant Latinas: Legal and policy implications", *Georgetown Journal on Poverty Law and Policy*, **7**, 245-305.
- Federación de Mujeres Progresistas (2007): *Mujeres inmigrantes y violencia de género. Aproximación diagnóstica a tres años de la existencia de la Ley de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género*.
- Gondolf, E. (2002): *Battered Intervention Systems. Issues, Outcomes, and Recommendations*, Oaks: Sage, Thousand.
- , (2005): "Culturally-Focused Battered Counselling for African-American Men", *Txostena Violence and Victimization Research Division National Institute of Justice*, <www.iup.edu/maati/publications>.
- Gracia, E.; Herrero; J. eta Lila, M. (2009): "Neighbourhood social disorder, social integration in the community, and subjective well-being among Latin- American immigrants in Spain", in D. Chadee eta A. Kostic (arg.), *Research in social psychology*. St. Augustine, University of the West Indies Press, Trinidad.
- Gregorio, C. eta Ramírez, A. (2000): "¿En España es diferente?: la inmigración femenina y los cambios en la concepción del trabajo", *Papers. Revista de Sociología*, **60**, 257-273.
- Heise, L.L. (1998): "Violence against women: an integrated ecological framework", *Violence Against Women*, **4**, 262-290.
- Heise, L.L. eta García-Moreno, C. (2003): "La violencia en la pareja", in E.G. Krug; LL. Dahlberg; K.A. Mercy; A.B. Zwi eta R. Lozano (arg), *Informe mundial sobre violencia y salud (97-131 orr)*, Organización Panamericana de la Salud, Washington DC.
- Kantor, G.; Jasinski, J. eta Aldorondo, E. (1994): "Socio-cultural status and incidents of marital violence in Latino families", *Violence and Victims*, **9**, 207-222.
- Klevens, J. (2007): "An Overview of Intimate Partner Violence Among Latinos", *Violence Against Women*, **13**, 111-122.
- Malley-Morrison, K. eta Denise, H. (2007): "Attending to the Role of Race/Ethnicity in Family Violence Research", *Journal of Interpersonal Violence*, **22**, 943-972.
- Medina, J. (2002): *Violencia contra la mujer en la pareja: investigación comparada y situación en España*, Tirant lo Blanch, Valentzia.
- Montaño, S. (2007): "¡Ni una más! El derecho a vivir una vida libre de violencia en América Latina y el Caribe", *Unidad Mujer y Desarrollo de la Comisión Económica para América latina y el Caribe (CEPAL)*.
- Moore, A. (1997): "Intimate Violence: Does socioeconomic status matter?" in A. Cardarelli (arg.), *Violence between intimate partners. Patterns, causes and effects*, Allyn and Bacon, Boston.
- Moracco, K.; Hilton, A.; Hodges, K. eta Frasier, P. (2005): "Knowledge and Attitudes About Intimate Partner Violence Among Immigrant Latinos in Rural North Carolina: Baseline Information and Implications for Outreach", *Violence Against Women*, **11**, 337-352.
- Morokvasic, M. (2007): "Migración, Género, Empoderamiento", in I. Lenz; C. Ullrich eta B. Fersch (Eds.), *Gender Orders Unbound. Globalisation, Restructuring and Reciprocity*, Farmington Hills, Opladen.

- Naciones Unidas (2000): *Violence against women in South Asia*, United Nations Publications, New York.
- Nayak, M.; Byrne, C.; Martin, M. eta Abraham, A. (2003): "Attitudes toward violence against women: A cross-nation study", *Sex Roles*, **49(7-8)**, 333-342.
- Perilla, J.; Bareman, R. eta Norris, F. (1994): "Culture and domestic violence: The ecology of abused Latinas", *Violence and Victims*, **9**, 325-339.
- Raj, A. eta Silverman, J. (2002): "Intimate partner violence against South Asian women in greater Boston", *Journal of the American Medical Women's Association*, **57**, 111- 116.
- Rubio, C. (2004): "La violencia machista en contextos multiculturales", *Seminario de Violencia contra las mujeres e Inmigración*. Gasteiz.
- Smith, P.B. eta Bond, M. H. (1993): *Social Psychology across cultures*. Harvewter & Wheatsheaf, New York.
- Song, Y. (1996): *Battered women in Korean immigrant families: The silent scream*, Garland, New York.
- Sorenson, S. eta Telles, C. (1991): "Self-reports of spousal violence in a Mexican-American and non-Hispanic White population", *Violence and Victims*, **6**, 3-15.
- Soriano, R. M. eta Santos, C. (2002): "El perfil social de la mujer inmigrante marroquí en España y su incidencia en la relación intercultural", *Papeles de geografía*, **36**, 171-184.
- Straus, M. eta Smith, C. (1995): "Violence in Latino families in the United States: Incidence rates and structural interpretations", in M. A. Straus eta R. J. Gelles (arg.), *Physical violence in American families: Risk factors and adaptations to violence in 8145 families*, NJ: Transaction, New Brunswick.
- Straus, M.; Gelles, R. eta Steinmetz, S. (1981): *Behind Closed Doors. Violence in the American Family*, Anchor Press, New York.
- Szasz, I. (1999): "La perspectiva de género en el estudio de la migración femenina en México", in E. García (arg), *Mujer, género y población en México*, SOMEDE, México.
- West, C. (2005): "Domestic violence in ethnically and racially diverse families: The "political gag order" has been lifted", in B. E. Richie; N. J. Sokoloff eta C. Pratt (arg.), *Domestic violence at the margins: Readings on race, class, gender, and culture*. NJ: Rutgers University Press, New Brunswick.

Epilogo

Artikulu hau argitaratze-prozesuan dagoen honetan bi arau garrantzitsuren berri eman behar dugu. Batetik, Atzerritartasun Araudia onartzen duen 557/2011 Errege Dekretuak (apirilaren 20koa) 5 urteko iraupena ezarri du legeak aurreikusitako baimenentzat, eta 16 urtetik beherako seme-alabei zabaldu die baimen hori. Bestetik, 10/2011 Lege Organikoak (uztailaren 27koa), Atzerritarren Legearen 31 bis artikulua aldatu du. Aldaketa horren arabera, irregulartasun-egoeran dauden eta oldartzailea salatzen duten genero-indarkeriaren biktimei ez zaie zigortxostena abiaraziko.

Berrikuntza juridiko horiek artikulu honetan azpimarratutako arazoei aurre egiteko bideratu beharko lirateke. Ildo horretatik, horiek praktikan jartzeak eta ondorengo ebaluatzeak esango dute helburu hori lortu ote den.

